

Tadeusz Kołosowski

Symposium patrystyczne z okazji wydania 60 tomu "Pism Starochrześcijańskich Pisarzy"

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 2/2, 248-251

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bądź cierpiącego na podobieństwo Chrystusa. Taka mentalność nie pozwala z kolei dyskutować o sprawach narodu i państwa językiem prawa, ale językiem uczuć i emocji. Problemem polskiego społeczeństwa jest wreszcie, według krakowskiego filozofa, oderwanie się od przeszłości, w której zniewalająca komunistyczna władza brała na siebie także całą odpowiedzialność moralną za czyny każdego i funkcjonowanie w rzeczywistości skomplikowanej niejednokrotnie wolności. To uniemożliwia według niego także indywidualne rozliczenie się z przeszłością komunistyczną. Sytuację taką tłumaczy on zjawiskiem resentmentu, który pozwala na łagodzenie poczucia własnej przegranej, poprzez dokonanie duchowej zemsty na tych, którzy się nie ugięli. Wystąpienie księdza Tischenera wzbudziło wiele głosów polemicznych krytykujących nierealność i nierzetelność obrazu polskiej religijności naszkicowanego przez autora.

Dość sceptycznie na szanse integracji Polski zapatrywali się też intelektualiści podczas dyskusji panelowej. Adam Michnik, wyraził przekonanie, że proces wchodzenia Polski do struktur europejskich, co jest dla nas ważne zwłaszcza w kontekście niebezpiecznej sytuacji w Rosji, nie jest w żaden sposób zdeterminowany czy przesądzony. Według naczelnego „*Gezety Wyborczej*”, niebezpiecznym jest proces zalewu naszego kraju przez tandentne odpady kultury stylu bycia Zachodu, które u wielu wzbudzić mogą odrazę i antyeuropejską fobię.

Sceptycznie o perspektywach całej tzw. cywilizacji Zachodu, opartej na szybkiej obróbce i przepływie informacji, mówił też ks. Andrzej Koprowski, kierujący Telewizyjną Redakcją Programów Katolickich. Jego zdaniem współczesny człowiek ze swoją psychiką i życiem duchowym, staje zupełnie bezbronny wobec coraz bardziej skomasowanej rzeczywistości medialnoinformatycznej, która powoli opanowuje najintymniejsze obszary jego życia. Proces ten, zdaniem księdza redaktora, coraz bardziej degraduje zarówno wszelkie życie wewnętrzne, jak i wzajemne relacje międzysobowe we współczesnych społeczeństwach. Bardzo wymowne, zdaniem redaktora *Przeglądu Powszechnego* są w tym kontekście badania emocjonalnego stosunku dzieci oglądających regularnie filmy video do własnych rodziców. Jego zdaniem trzeba o tym wszystkim pamiętać, w namyśle nad perspektywą szybkiego dołączenia naszego kraju do cywilizacji Zachodu.

Istotnym elementem sesji były oczywiście dyskusje po referatach, w których udział brali przedstawiciele świata nauki i polityki z całego kraju. Ogólnie zabierający w nich głos wyrażali, często emocjonalnie, daleko bardziej idące obawy przed integracją Polski, niż przemawiający chłodnym językiem racjonalnego namysłu referenci. Pewnym wyjątkiem w tej mierze był głos moderującej dyskusję Ireny Lipowicz. Ona to właśnie zwróciła uwagę na pewien paradoks, że współcześnie odczytywana za lewicową idea integracji Europy, zrodziła się z myśli i działania wielkich chrześcijańskich polityków Adenauera, de Gaspariego, Schumanna.

ŚLAWOMIR SOWIŃSKI

Symposium patrystyczne z okazji wydania 60 tomu *Pism Staro-chrześcijańskich Pisarzy*.

Pismo święte, w którym objawione przez Boga zbawcze prawdy zostały spisane pod natchnieniem Ducha Świętego stanowi fundament chrześcijańskiej wiary. W sposób pewny, wiernie i bez błędu uczy ono prawdy, jaka z woli Bożej została utrwalona dla naszego zbawienia¹. W Piśmie świętym Bóg przemawia przez ludzi na sposób ludzki.

¹ Por. *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym «Dei Verbum»*, 11, [w]: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*. Tekst polski, Wydanie III, Palatinum, s. 355.

Stąd kto nie tylko czyta, rozważa, ale i bada Pismo święte, by poznać, co Bóg zamierza nam objawić, powinien szukać sensu, jaki hagiograf w określonych okolicznościach, w warunkach swego czasu i swej kultury zamierzał wyrazić². Wszystko to wskazuje na wagę, ale i na trudności związane z interpretacją Pisma świętego.

Katechizm Kościoła katolickiego wskazując na zasady interpretacji Pisma świętego mówi o czytaniu Pisma świętego w żywej tradycji całego Kościoła³. Tę tradycję stanowi w pierwszym rzędzie nauczanie Ojców Kościoła. Są oni uprzywilejowanymi świadkami Tradycji. „Stworzyli oni pierwsze nośne struktury Kościoła wraz z postawami doktrynalnymi i duszpasterskimi, które zachowują swoje znaczenie dla wszystkich czasów”⁴. Powaga i znaczenie nauczania Ojców Kościoła w kształtowaniu świadomości wiary w życiu Ludu Bożego jest więc ogromna. Jak wyraził to Ojciec święty Jan Paweł II: „Kościół jeszcze dziś żyje czerpiąc ze swoich Ojców, jeszcze dziś jest budowany na fundamentach położonych przez swoich pierwszych budowniczych, w radościach i trudach swej wędrówki i swojej codziennej boleści”⁵.

Starożytni Ojcowie i pisarze kościelni nauczali i pisali swoje dzieła w językach, którymi wówczas posługiwał się świat: greckim, łacińskim, syryjskim. Przybliżanie treści ich nauczania współczesnemu człowiekowi, który zazwyczaj nie posiada już umiejętności posługiwania się językami Homera czy Cycerona pociąga więc za sobą konieczność przekładów tej spuścizny, jaką pozostawili po sobie Ojcowie; niejako sprawianie by Ojcowie Kościoła przemawiali i nauczali w językach zrozumiałych dla człowieka dzisiaj.

W ostatnim stuleciu uczyniono wiele, by tradycję wiary chrześcijańskiej, której pierwszorzędnymi świadkami są Ojcowie Kościoła przybliżyć polskiemu katolikowi. Należy tutaj wspomnieć przede wszystkim o *Pismach Ojców Kościoła* wydawanych w Poznaniu od 1924 roku pod redakcją Jana Sajdaka. W ramach tej serii wydawniczej ukazało się 27 tomów, w których polskiemu katolikowi przybliżono szereg greckich i łacińskich Ojców Kościoła.

Od 1969 roku dzieło to podjęto w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Od tego roku z inspiracji ówczesnego profesora patrologii w ATK ks. prof. dr. hab. Mariana Michalskiego zaczęły się ukazywać kolejne tomy *Pism Starochrześcijańskich Pisarzy*. Duszą całego przedsięwzięcia, organizatorem i przewodniczącym zespołu redakcyjnego po dzień dzisiejszy jest ks. prof. dr. hab. Emil Stanuła CRR obecny profesor patrologii w ATK i dziekan Wydziału Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych tejże Uczelni. W pierwszym wydanym w 1969 roku tomie ukazały się *Listy św. Cyprjana z Kartaginy* w przekładzie ks. Władysława Szoldrskiego CRR. Ten tom otwiera listę kolejnych 50 tomów, które pomimo różnorodnych trudności ukazywały się w kolejnych latach. W tym roku w 60 tomie *Pism Starochrześcijańskich Pisarzy* ukazały się dzieła św. Kolumbana i jego *Żywot* pióra Jonasza z Bobbio w przekładzie Elżbiety Zakrzewskiej Gębki, Stanisława Kalinkowskiego i Aleksandra Mikołajczaka.

Wydany 60 tom stanowi o jubileuszu. Z tej racji w dniu 10 października 1995 roku w Akademii Teologii Katolickiej odbyło się, organizowane przez specjalizację patrologii Wydziału Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych, jednodniowe sympozjum, którego celem była ocena wartości i wkładu tej serii do badań naukowych jak i dla kształtowania wiary współczesnego chrześcijanina w Polsce. Teologowie, patrologowie, historycy i filologowie klasyczni w swoich wystąpieniach wskazywali na

² Por. tamże, 12, s. 356.

³ Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, 113, Pallotinum 1994, s. 39.

⁴ Kongregacja do Spraw Wychowania Katolickiego, *Instrukcja o studium Ojców Kościoła w formacji kapłańskiej*, 18.

⁵ Jan Paweł II, *List apostolski «Patres Ecclesiae»*, 2 stycznia 1980 Acta Apostolicae Sedis 72 (1980), s. 5.

to, w czym tkwi wartość serii *Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy* dla uprawianych przez nich dyscyplin naukowych jak i wskazywali na braki oraz formułowali swoje oczekiwania na przyszłość.

Otwarcia sympozjum dokonał Rektor ATK, prof. dr hab. Jan Łach. W swoim słowie Mówca wychodząc od słów, że Pismo święte jest bardziej wpisane w sercu Kościoła niż na pergaminie podkreślił rolę Ojców Kościoła, ich autorytetu, dla badań biblijnych i teologicznych. Wskazał dalej na wielkie znaczenie przedsięwzięcia przekładu na język polski pism z pierwszego tysiąclecia dziejów Kościoła. Dzięki niemu dzisiejszy chrześcijanin, także w Polsce może lepiej wnikać w tę tradycję, jaką odnośnie do interpretacji Pisma świętego i nauki chrześcijańskiej przekazali nam ludzie z pierwszych wieków chrześcijaństwa.

Sesji przewodniczył ks. prof. dr hab. Augustyn Eckmann (KUL) w towarzystwie ks. prof. dra hab. Henryka Wójtowicza (KUL) i ks. dra Stanisława Longosza (KUL).

Pierwszym Prelegentem był dr Stanisław Kalinkowski (ATK), tłumacz wielu dzieł Ojców Kościoła, szczególnie Orygenesusa, jakie ukazały się w serii PSP. W referacie *Moje spotkanie z Orygenesem* przedstawił on po pierwsze historię swojej pracy translatorskiej dzieł tego wybitnego egzegety i teologa z Aleksandrii. Prelegent dokonał do tej pory przekładu 21 pism Orygenesusa. Pierwszym z nich było dzieło *Zachęta do męczeństwa*. Jak stwierdził Mówca, ta krótka rozprawa pozwoliła mu zapoznać się ze stylem pisarskim Orygenesusa i sposobem jego myślenia. Miało to znaczenie w pracy nad innymi znacznymi obszerniejszymi i poważniejszymi dziełami aleksandryjskiego Egzegety i teologa, przy których musiał wielokrotnie pokonywać różne trudności, by w sposób możliwie jak najbardziej dokładny, a z drugiej strony zrozumiały dla polskiego czytelnika przedstawić myśl Orygenesusa. Tłumacz wskazał jednak, że odkrywanie głębi myśli Orygenesusa przyniosło mu wiele radości i satysfakcji. Na uwagę zasługuje myśl Prelegenta, że jego obcowanie z Orygenesem doprowadziło go do więzi osobistej z nim przyjaźni.

Ks. prof. dr hab. Jacek Salij OP (ATK) przedstawił: *Znaczenie serii PSP dla teologii*. W swoim wystąpieniu wskazał on najpierw na inspiracyjną rolę Ojców Kościoła w opracowywaniu teologicznego traktatu *O Słowie Bożym*. Wskazał na pomoc, jaką dzisiejszemu teologowi dają Ojcowie Kościoła w zrozumieniu kluczowego dla tego traktatu terminu *Logos*. Prelegent podkreślił w tym punkcie szczególne zasługi Ireneusza, Orygenesusa i Ambrożego ilustrując swoją wypowiedź analizą fragmentów dzieł wspomnianych Ojców na temat *Logosu*. Mówca podkreślił także szczególnie wkład myśli Ojców Kościoła w tematach: miejsca Pisma świętego w Kościele i sakramencie świętych, zwłaszcza Eucharystii.

Ks. prof. dr hab. Henryk Pietras SJ (Kraków) w referacie: *Seria PSP w ocenie patrologa* próbował odpowiedzieć, jak pod jej wpływem zmieniło się oblicze polskiej patrologii. Nawet patrolog posługujący się w swych badaniach językiem greckim czy łacińskim nie jest w stanie zanalizować ogromu tekstów, jakie zachowały się w spuściznie po Ojcach. Stąd tomy PSP – jak wyraził się Prelegent – w rękach patrologa rozlatują się, gdyż tak często z nich korzysta. Szczególnie cenne dla patrologa są także wstępy do każdego tomu, które dają wyobrażenia o epoce powstania danego dzieła. Stąd zdaniem Mówcy w swych badaniach patrolog potrzebuje tej serii jak ryba wody. PSP pomimo że nie przybliżyła jeszcze w języku polskim wielu wybitnych dzieł Ojców Kościoła umożliwia uprawianie patrologii w służbie wiary całego Kościoła.

Ks. prof. dr hab. Edward Staniek (Kraków) ukazał *Serię PSP w rękach kaznodziei*. Mówca wskazał na te tomy, które mogą być inspiracją do głoszenia Słowa Bożego na ambonie. Podkreślił ponadto rolę wstępów, jakie poprzedzają każdy z tych tomów, dla homiletów. Wstępy te, jak i same przetłumaczone teksty homilii i kazań są cenne ze względu na historię kaznodziejstwa i wskazują na warsztat kaznodziejski Orygenesusa, Augustyna czy innych wybitnych kaznodziejów starożytności. Umożliwiają także lepiej patrologom analizę homilii i kazań Ojców Kościoła i udostępnianie wyników ich badań dla dzisiejszych homiletów.

Prof. dr hab. Jerzy Strzelczyk (UAM Poznań) wskazał na: *Znaczenie serii PSP z punktu widzenia historii starożytnej i wczesnośredniowiecznej*. Mówca wskazał na funkcjonalność PSP nie tylko na poziomie teologicznym czy duszpasterskim, ale także historycznym. Seria ta wypełniła wielką lukę co do edycji pism cennych dla historyka starożytności w zakresie twórczości autorów chrześcijańskich, pomimo że do tej pory w sposób nierównomierny uwzględniła ona różne dzieła tak pod względem chronologicznym jak i geograficznym. Dalej Prelegent ukazał PSP jako tworzywo historyczne na kilku poziomach: dziejów myśli chrześcijańskiej, dziejów religijności, dziejów społeczeństw i kultur oraz dziejów pomników materialnych.

Serię PSP w ocenie filologa klasycznego przedstawił prof. dr hab. Jerzy Wojtczak (UW). W oparciu o przykłady z wybranych tomów PSP, Prelegent ukazał warsztat pracy tłumaczy dzieł z języków klasycznych.

Prezentacji *PSP na tle innych polskich serii patrystycznych* dokonał ks. dr Stanisław Longosz (KUL). Mówca zestawiał PSP nie tylko z jej poprzedniczką *Pismami Ojców Kościoła* (POK), w ramach której ukazało się 27 tomów pism Ojców Kościoła, ale także z innymi seriami patrystycznymi, jakie w ostatnich latach pojawiły się w Polsce: *Ojcowie Żywi* (11 tomów), *Studia Antiquitatis Christianae* (10 tomów), *Źródła Monastyczne* (8 tomów), *Starożytne Teksty Chrześcijańskie* (3 tomy), *Głos Tradycji* (27 tomów), *Biblioteka Ojców Kościoła* (5 tomów), *Patres Ecclesiae* (1 tom), *Złoty Wiek Myśli Chrześcijańskiej* (3 tomy), pisma Ojców Kościoła wydane przez Instytut Wydawniczy PAX (26 tomów). To zestawienie pod względem ilości wydanych tomów, a także ilości przetłumaczonych dzieł i autorów wskazuje, że Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy są największą objętościowo serią tłumaczeniową w kulturze polskiej. Dalej Prelegent ukazał genezę PSP, założenia zespołu redakcyjnego, jego skład osobowy w ciągu ponad 25 lat jego funkcjonowania oraz wyszczególnił najbardziej zasłużonych dla serii tłumaczy dzieł Ojców Kościoła, do których zaliczają się: Jan Sulowski, ks. Władysław Szofdrski, Stanisław Kalinkowski, ks. Wojciech Kania i ks. Stefan Ryznar.

KS. TADEUSZ KOŁOSOWSKI SDB

Sprawozdanie z działalności Koła Naukowego Historyków Kościoła przy ATK w roku 1995.

Rok 1995 był trzecim rokiem działalności Koła Naukowego Historyków Kościoła przy ATK. Zgodnie z założeniami aktywność koła przejawiała się na organizowaniu spotkań, na których wygłaszane były referaty oraz na wyjazdach naukowych do archiwów i bibliotek polskich.

Pierwsza taka wyprawa odbyła się 15 marca 1995 r. do Siedlec. Celem wyjazdu liczne grono studentów historii Kościoła wraz z opiekunem ks. prof. Józefem Mandziukiem było zapoznanie się z zasobami Archiwum Diecezji Siedleckiej. Prezentacji archiwaliów dokonał prezes koła o. Dariusz Cichor. Po krótkim omówieniu historii diecezji pokazał on kilka mało dotąd wykorzystanych, a zawierających wiele cennych informacji źródeł rękopiśmiennych. Ponieważ w archiwum siedleckim znajduje się duża część dawnych zbiorów diecezji łuckiej, podczas swej prezentacji o. Cichor skupił się na Zespole Akt Diecezji Łuckiej Konsystorza Janowskiego. Zapoznanie z księgami oficjalnymi od XV do XVIII w. poprzedził krótki wstęp na temat funkcjonowania oficjalatów w dawnej Rzeczypospolitej. Wśród wielu prezentowanych archiwaliów znalazła się również XVIII-wieczna księga wizytacji generalnej jednej z polskich parafii, a także rękopis z drugiej połowy wieku XVI. Dokumenty te, jak również wiele innych znajdujących się w tym archiwum, stanowią pierwszorzędne